

Ա՛խ, հւր է այն ժամանակ,
Երբ գու ազատ հընչէիր,
Եւ քո որդւոց լաւ գործքեր
Համարձակ երգում էիր:

Մթթէ պիտի այգւսէս վազ
Չբաւէիր քո կեանքից
Եւ սուգ թափի՞՞նք՝ ո՛հ անող,
Խոր պատէին համայնից:

Կենդանութիւն եւ նոր կեանք
Չարթիր քննար, ծն երգէ:
Տո՛ւր կարօտից ըսփոփանք,
Մերտ համայնից նոր աղգէ:

Եւ այս սրբաբեր պաշտելի
Թո՛ղ լինին քեզ անդադար,
Հընչէ նոր կեանք ի դեղդեղ
Թո՛ղ պարծի Հայն դարէ դար:

Ն. ԿԱՐԱՊԵՏՆԱՆԾ:

ՊԵՆԴԻՍԻ ՅԵՐՄԵՅԻՐԵՆԷՆ՝

ՄԵՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

ԿԱՄ

ՄԵՐ ՊԱՐՏԳԸ ԱՌ՝ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆՍՈ ԵՒ ԱՌ՝ ՀԱՅՐԵՆԷՍ:

Մշակի անցեալ համարներէն մէկուն մէջ՝ անոր
ձղձակիցներէն մէկը, հայրենասիրական զգացմամբ
բաւական ուղիղ հայեացք ձգած էր մեր ներկայ ու-
սանող երիտասարդութեան վերայ ի Ռուսաստան եւ
արտասահմանի մէջ, եւ եթէ չեմ սխալուիր՝ ամենց
թիւր մինչեւ 530-ի հասած կհամարէր:

Այս թիւը արդարեւ բաւական մեծ է համեմատե-
լով մեր ազգի սակաւութեան հետ, եւ շատ միւրա-
ւական երեւոյթ իրելու ընդհանուր ազգի ուսումնա-
սիրութեան արդար ապացոյց, որ հայրենասէր անձանց
սրտերը իրաւամբ կարող է լեցընել ոսկեփետուր
յոյսերով մեր ազգի ապագայ ուսումնական եւ բա-
րոյական երջանկութեան նկատմամբ, եթէ այդ 530
հոգիէն դէ՞մ յիսունը ունենան մեր թարգմանչաց դա-
րուն ի Յունաստան, ի Բիւզանդիա եւ յԱղբրասանդրիա
յուզարկուած վաթսուն աշակերտաց ազգային եռան-
դըն ու աշխոյժը:

Իսկ թէ որն է մեր բարոյական երջանկութիւնը
յապագային՝ կշանամ այս տեղ բացատրել առանց յա-
փշտակուելու տղայական ցնորքներով եւ երազայոյս
կարծիքներով, որոնցմով յանխորհրդոյ ըմբռնուած
քանի մի վառվռուն անձինք յանցելումն՝ մեր ազգոյ-
ին պատուոյ եւ իրաւանց առջեւ անփոխարինելի վը-
նասներ զիջեցին կուտակեցին:

Եւ նախ լաւ պէտք է ի միտ առնուլ, որ լուսա-
ւորութեան պաշտպան տէրութիւն մի միանգամայն
պաշտպան լինել հարկադրուած է մտաց եւ կար-
ծեաց ազատութեան, հաւաստի գիտնալով, որ հաս-
տատուն ու բարձր ուսումը թէ՛ ակրող ազգի երիտա-
սարդութեան եւ թէ՛ ստորադրեալ ազգաց անհատնե-
րուն իւրեանց առ ազգն եւ առ տէրութիւնն ունեցած
պարտքերը զգացուցանելով՝ անոնց սրտերուն մէջ
կսեմանէ միանգամայն իրենց իրական օգտից զգա-
ցումը եւ թիւր ուղղութեան ծանօթութիւնը, որոյ
դէմ մեղանչելով է որ իւրաքանչիւր ազգաց ԲԷ՛՛-
---՝ անհատները տաք գլուխ ու սանձարժակ ազա-
տամտութեամբ յաւէտ վնասաբեր եղած են ընդհանուր
ազգային ներդաշնակութեան:

Այս այսպէս լինելով՝ ի քնին առնումք մեր ազգի
ներկայ դրութիւնը ուրիշ տէրութեանց մէջ, եւ
տեսնեմք՝ թէ մեր ուսումնաւարտ երիտասարդութիւնը
իրենց երկրորդ հայրենեաց մէջ ինչպէս ի բարին եւ
յօդատական պիտի զործադրեն իրենց նոր եւ թարմ
զադափարները:

Այժմեան ուսումնաւարտ, այս ինքն բարձրագոյն
ուսումնարաններէ եւ մասնագիտական դպրոցներէ
եկնող աշակերտները առհասարակ բժիշկ, փաստաբան
կամ երկրաչափ լինելով, թէ՛ Օսմանեան տէրութեան
մէջ եւ թէ՛ ի Ռուսաստան այդ կոչմանց վերաբերեալ
բաւական բարձր դիրք ունեցող պաշտօնները վարե-
լով՝ նիւթապէս շատ լաւ ապահովուած են, եւ կրնամք
ասել, որ տիրող ազգի երիտասարդութեան շատ ա-
ւելի ջերմեռանդութեամբ եւ բարեխղճաբար կկատա-
րեն իրենց պաշտօնական ընթացքը: Մեր ազգի այս
հաւատարիմ հպատակութեան վերայ, այս ագնիւ եւ
զեղեցիկ յատկութեան վերայ չեմք կարծեր որ տէ-
րութիւն մի արատ զտնել կարողանայ. իսկ գովարա-
նութեան վկայութիւնները այլ եւ այլ տէրութեանց
հին եւ նոր ժամանակներ՝ կրնան երաշխաւոր լինել
մեր խօսքին ճշմարտութեանը:

Ուրեմն իրաւունք ունիմք մեր ազգի երիտասարդութիւնը ~~ԴԵՄ~~ անուանելու, եւ այդ տիտղոսով մենք զինքը լիաշուրթն կ'սկսակեմք առանց բնաւ երկրայելու թէ սխալուած չեմք, եւ կ'յորդորեմք ի նոյն յարատեւել աննկուն ողուով հաւատարմութեան:

Եթէ այդպէս է՝ մեր լուսաւորեալ երիտասարդութիւնը առանց քարոզներու եւ խրատներու իւր առողջ դատողութեան եւ բնդունած ուսման շնորհիւ յանձնէ կզգայ եւ կ'կատարէ իւր պարտքերը առ պաշտպան տէրութիւնս կամ առ երկրորդ հայրենիս. բայց նայեմք թէ առ ազգն ալ զոնեա մասամբ իւր կհատուցանէ իւր բնական պարտքերը նոյն զղացմամբ, որով զաւակ մի պարտական է իւր մարմնաւոր ծնողաց փոխարինել երբ եւ իցէ իւր մանկական տիոց ունեցած դորովագում խնամոց վարձը կրելով իւր սրտին մէջ երախտահատոյց լինելու քաղցր զգացումը:

Տարաբաղդարար այս հարցման աւելի բացատրական քան ստորասական պատասխանի զուրս պիտի թռչի մեր սրտէն. վասն զի մեր խիղճը զմեզ եւս կ'խայթէ եմէ փորձեմք ~~ճշմարտութեան~~ ղէմ խօսելու. բայց որովհետեւ իրաց բնութեան մէջ կայ, կամ բնական է մարդոյ իւր մարմնաւոր պիտոյից կամ նիւթական ապահովութեանը աչք տնկել քան եմէ իւր հոգեւոր կամ բարոյական երջանկութեան լինել հետաւումտ, անոր համար կ'սխիւարուիմք այս մասին այնչափ, որչափ մեղաւոր քրիստոնեայ մի կրնայ միջնարուիլ իւր անցեալ մեղաց վերայ՝ յապագային նոր մեղքեր չգործելու յուսով եւ դիտաւորութեամբ:

Բացատրեմք մեր միտքը:

Այժմեան մեր վերայ իշխող տէրութիւնները իրրեւ մարմնաւոր իշխանութիւն կընդունին մեզմէ ամենայն տեսակ զոհաբերութիւններ եւ մեր զուարճութեամբ կընեմք այդ զոհաբերութիւնները նոյն սիրով, որով բնական է իւրաքանչիւր ումք իւր մարմնոյն փոյթ տանել, զայն խնամել, դարմանել, զգուել, պստուկասիրել եւ պաշտել եւս. իսկ զալով մեր ազգային կամ հոգեւոր պարտուց կատարման՝ ճիշդ կնամանիմք այն ազահ մարդոյ, որ եկեղեցւոյ զանձանակը երկու կողմէ կ'ձգելով՝ իբրու թէ սխալմամբ՝ երեք կողմէ կը կլկրցընէ:

Այո, մեր բարոյական եւ ազգային պարտուց նըկատմամբ ցաւօր սրտի սէտք է խոստովանիմք, որ

նոյնչափ թոյլ եւ անհոգ եմք, որչափ անտարբեր եմք եկեղեցի յաճախել, քրիստոնէական պարտքերը սրբութեամբ կատարել, առաքինական դորձոց նախանձախնդիր լինել, կարօտելոց օգնել, հիւանդաց յայց ելանել, միով բանիւ մեր նման եմք ճարտար բայց անխիղճ բժիշկներու, որ ոգեսպառ հիւանդի մը դեղ կզլանամք նորա աղքատութեան պատճառաւ:

Ցաւալի ճշմարտութիւն:

Գործոց այս ընթացքին մէջ ինչպէս կարելի է յուսալ ուրեմն ազգի մը յառաջադիմութիւն, լուսաւորութեան մի որոշ կերպարանք տալ:

Ինչպէս որ քրիստոնեայ մի իւր քրիստոնէական պարտքերը չկատարելով չղաղրիր քրիստոնեայ լինելն եւ դարձեալ եկեղեցւոյ անդամ կհամարուի, բայց ~~ԴԵՄ~~ անդամ, այսպէս առ ազգն ունեցած պարտքերը չկատարող անհատը թէպէտ չղաղրիր նոյն ազգի անդամ լինելէն, բայց ~~ԴԵՄ~~ անդամ է, անօգուտ անձն, ազգի համար եւ հայ ազգութեան անունը կրելու անարժան:

Զարասէր քրիստոնեայն մահմետական չէ, հրէայն՝ կռապաշտ լինել չկրնար. այսպէս իւր ազգային պարտքերը արհամարհող հայ մը հիամարուի Յոյն, Տաճիկ, բայց անգոյն, անկերպարան, աննպատակ, չասեմք այլանդակ հրեշ մի է, ինչպէս որ լոկ անուամբ քրիստոնեայն վատ է եւ չար քան զհնթանոսը:

Կրօնական անտարբերութիւնն ու ազգային անտարբերութիւնը համեմատեալ եւ նոյնչափ վնասակար զգացումներ են, որոնք պատիւ բերել չեն կարող թէ առանձին անձանց եւ թէ ընդհանուր ազգերու:

Եւրոպական լուսաւորութիւնը եւ ամենայն լուսաւոր տէրութեանց ջանքը կըձգտի այժմ քրիստոնէական բարոյականութեան ազատարար սկզբունքը ընդհանրացընել. այն քրիստոնէութեան, որ փշրեց խորտակեց անարդ ստրկութեան կապերը եւ շնորհեց հաւասարութեան եւ եղբայրութեան սրանչելի զգացումը, զոր արդի լուսաւորութիւնը եւ իւրաքանչիւր տէրութիւնը սերմանելով համազգի իւր եւ օտարազգի հպատակաց սիրտը, ընդ նմին համոզուած է, որ ուսումնաւարտ երիտասարդները քարին ու չարը ճանճնալով՝ տէրութեան եւ ազգի նկատմամբ ունեցած պարտքերնին լաւ եւս ի միտ կառնուն. ուստի մեք չեմք կարծեր թէ որ եւ է ազատ տէրութիւն մի իրեն

շահ համարի արգելք դնել իւր օտարազդի հպատակաց վերայ փութալ ի կատարումն ազգային պարտուց. վասն զի տէրութեանց չկրնար անծանօթ լինել, որ արգելեալ պտուղը մանաւանդ քաղցր կլինի՝ եւ թէ ճշեալ ստրուկներուն յաւէտ քաղցր է ազատութիւնը:

Կեր ազգը փառք Աստուծոյ Օսմանեան պետութեան մէջ, նա մանաւանդ ի Ռուսաստան իւր հաւատարիմ հպատակութեամբ մեծամեծ արտօնութիւններ կվայելէ, եւ իւր դաւանակից եղբարց հետ ի Ռուսաստան հաւասար ազգայութիւն մի ունի թէ իւր կրօնը պաշտելու եւ թէ իւր ազգային պարտուց հաւատարիմ մնալու:

Ազգային պարտուց կատարումը իւրաքանչիւր ազգի մէջ սերտ կապակցութիւն ունի իւր քրիստոնէական կաթ կրօնական պարտուց հետ, որ մեր ազգի վերաբերութեամբ աւելի զգալի է նորա պատմական կենաց այլ եւ այլ հանդամանքներուն նայելով. որով քրիստոնէութիւնը ընդունելէն յետոյ Ս. Լուսաւորչայ յաջորդութիւնը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ ընդհանուր Հայոց վերայ. մանաւանդ անոր թաղաւորութիւնը վերջանալէն յետոյ, եւ այս օրինակոր յաջորդութեան մէջ պատահած տեղական եւ բարոյական քանի մի դժպատեհ անցքերն ու զանցառութիւնները մերթ ընդ մերթ պատճառեցին այն տխուր երեւոյթները, որոց մնացորդներն են, ինչպէս ուրիշ տեղ ասած ենք, հայ կաթողիկոսները, հայ բողոքականները, սակաւամիւ հայ հոգումները, որոց դարձեալ լուսաւորութիւնը սկսած է զգացուցանել ազգութեան եւ հայութեան քաղցր յիշատակը՝ եւ տարակոյս չկայ որ ի վերջոյ պիտի մտնեն իրենց մայրենի ծոցը. իսկ եթէ բոլորովին օտարանան եւ կորսուին՝ այդ կվերագրեմք իրենց տարաբնակ պանդխտութեանն ու սակաւամիւ զաղթականութեանը, որոյ օրինակները պակաս չեն նաեւ ուրիշ ազգաց մէջ:

Լուսաւորութիւնը քրիստոնէութեան այս գեղեցիկ բարոյական պարճանքը՝ բարեկամ եւ պաշտպան է ազգութեան եւ կրօնի, կամ զարոցը նախադաւիթ է ազգային եկեղեցւոյ, եւ այս երկու անբաժանելի բոյրերը — զարոցն ու եկեղեցին — պիտի պահպանեն լաւիտեանական ժամանակաւ մեր ազգի մեծագոյն մասին ինքնուրոյն գոյութիւնը, ինչպէս որ ցարդ պահպանած են զայն բաղդի բազմատեսակ արկածներէն:

Ահա այս գեղեցիկ նպատակի իրադարձութեան կը հրաւիրուի իւրաքանչիւր ազգի խորհող եւ լուսաւորեալ երիտասարդութիւնը, եւ ամենայն ազատամիտ տէրութիւն իւր այս թարմ ու կենդանի ոյժերու կամ այս ոսկեզօծ սիւներու վերայ հաստատած է իւր ազգային եւ քաղաքական անդորրութիւնը ու ամբողջութիւնը. ուրեմն մեզ եւս բնական պիտի համարուի մեր հայ կրօնի եւ ազգութեան պայծառութիւնը ակն ունել հայ ուսանողներէն, թէպէտ ի հարկէ պակաս չափով եւ եռանդեամբ, մեր պիտոյից համաձայն, սեր քաղաքական դրութեան յարմար զոհաբերութիւններով, քանի որ մեր մեր ուսմամբ, մեր լուսաւորութեամբ, մեր քաղաքական անդորրութեամբ այդ իշխող տէրութեանց պարտական ենք, եւ երկրորդ հայրենիք ընդունած ենք զանոնք մեր քաղաքական կենաց վերջանալէն յետոյ:

Այս միայն կուգեմք մեր հայ ուսանողներէն՝ որ իրենք ճաշակած լինելով եւրոպական լուսաւորութիւնը՝ փոյթ ունենան զայն տարածելու իրենց համազգեաց մէջ. որպէս զի նոքա եւս հետզհետէ հասնին եթէ ոչ նոյն աստիճանի մտաւոր զարգացման, զոնեա կարեւորագոյնը մեզ քերեն, այն է առ տէրութիւնս եւ առ հայրենիս ունեցած պարտուց լաւ խելամուտ լինին եւ չմեացընեն անարգ, անուսում, աննպատակ եւ առանձնացեալ հասարակութիւն մի, յորմէ հնար չէ սպասել նոյն իսկ առ տէրութիւն ունեցած պարտուց ծանօթութիւնը, թող թէ առ ազգն եւ եկեղեցին ունենալիք բազմամիւ պարտուց զիտակցութիւնը:

Հիւժական երկիւղը կուտայ մարդոյ վաղանցուկ հնազանդութիւն եւ կեղծաւոր հպատակութիւն կամաց հօրին, պատեհ ժամը կմերժէ ու կփարատէ այն առեքելոյթ երկիւղը. ընդ հակառակն ներքին եւ բարոյական զիտակցութիւն մարդկային եւ ազգային պարտուց աւելի սերտ սիրով կկապէ զայն առ ազգն եւ առ տէրութիւնն, որոյ դէմ կրնայ վիճել զինքը միայն նորահաս թանձր տղիտութիւն, վայրենի վիճակ եւ անխորհուրդ կամ աննպատակ կատաղի ազատամտութիւն:

Ուրեմն պիտի խոստովանիմք, որ լուսաւորութիւնն է մեր փրկութիւնը, մեր ազգի վերածնութիւնը. Դըստըրոցներն են գործիքներ այդ լուսաւորութիւնը տարածելու համար. եւ որովհետեւ ինչպէս որ ցոյց տուինք,

ազգի Հայրապետութիւնն է խնամակալ այդ դպրոցներու բարեկարգութեան, ուրեմն հայ ուսանողաց կմբնայ իւրեանց ազգութեան եւ կրօնի կեդրոնին հետ համազգաց սիրով ներգործել, ինքնուրոյն դրութիւն չբռնել, ինչպէս ոմանք կախորժին ընել տարաբաղդարար, եւ մէկ օր առաջ ապահովել մեր ազգային ու բարոյական անգործութիւնը:

Եւր հայ ուսանողներէն բազմապահանջ լինել չեմք կարող, չեմք ուզեր իրենցմէ անձնուէր զոհաբերութիւններ, արիւն, նահատակութիւն, ռազմական ծարտարութիւն. թող զայն դարձեալ նուիրեն իրենց երկրորդ հայրենեաց, իրենց պաշտպան տէրութեանց, որոյ խնամքը կվայելեմք. մեր կարծիքով բաւական է որ հայ ուսանողութիւնը իբրեւ նոր քրիստոնեայ չամբռնայ երեսը խաչակնքելէն, այս ինքն չուրանայ հայութիւնը, եկեղեցւոյ զանձանակը չինայէ իւր լուսան ծղել, ազգային դպրոցաց ունեցած պարտքը հատուցանել, եւ իբրեւ քրիստոնեայ տարին միանգամ խոտովանուի եւ հաղորդուի միտքը բերելով որ իւր կրօնի կեդրոն Ս. Էջմիածին մի ունի եւ անոր բովը նորակառոյց ձեւարան, մինը պահապան կրօնի, իսկ միւսը լեզուի:

Կտեսնէք, սիրելի ընթերցող, որ ես շատ դիւրակատար բաներ կառաջարկեմ, — բոլորովին համաձայն այժմեան ժամանակի պահանջներուն եւ մտաց տրամադրութեան. ես չեմ առաջարկեր մեր հին Հայոց ուխտադնացութիւնները, ծովապահութիւնները եւ այլն:

Քրիստոսի Տեառն մերոյ Լ-Յ-Է + - Դ-Ե-Ր Է Լ Բ-Է-Ը Ժ-Դ-ԺԷ այն քրիստոնէին համար, որ կձանձնայ քրիստոնէութեան բարոյական ճշմարտութիւնը. ասոր նըման խիղճը կանդորդանայ եւ պարտքերը կթեմենան այն անհատին, որ կզնահատէ դժբութիւն ճշմարիտ լուսաւորութեան ուղղութիւնը, եւ ճշդիւ կկատարէ իւր պարտքերը առ ազգն, եկեղեցին եւ առ տիրող պետութիւնս:

Բայց այս զեղեցիկ պարտականութիւնը, այս օգտակար զգացումը սերմանելու համար ազգային անհատներուն սիրտը, հարկ է մեր դպրոցաց բարեկարգութեան, բարոյական կատարելագործութեան վերայ անպակաս խնամք ունենալ, եւ այս պարտուց ծանօթութիւնը այրութենի հետ տալաւորել մանուկ հասակի

մտաց եւ սրտից մէջ, որպէս զի յիւրումն ժամանակի արժանաւոր արդիւնքը պտղաբերէ:

Եւր այժմեան ազգային դպրոցաց, տէրութեան եւ արտասահմանի մէջ ուսանող երիտասարդաց բնութիւնը, մանաւանդ զիշերօթիկ դպրոցաց եւ աւելի չքաւոր դասակարգէ եղողներուն՝ առանց սխալուելու կրնամք նմանցընել ցասկոտ ու կամակոր երեխայի մը թերութեանց. վասն զի իրենց ուսումը աւարտելէն յետոյ վերադառնալով իրենց հայրենի յարկը՝ ոմանք իրենց ծնողաց նահապետական պարգոթեանց ու սովորութեանց չեն հաւնիր, այլք անոնց հազուադէպ վերայ կծիծաղին, ուրիշները անոնց բարեպաշտութիւնը մեղադրանաց նիւթ կդարձնեն, իսկ աւելի զարգացեալները աւելի հեռուն ալ կտանին, իրենց մայրենի կրօնին եւ լեզուին նկատմամբ այնպիսի տղայական արհամարհանք մի կցուցընեն, որ իրաւամբ ամսոսալ կուտայ իրենց ընդունած լուսաւորութիւնը, եւ նմանօրինակ զաւակները ծնողք շատ արդարացի կերպով բարոյապէս կորսուած կհամարին:

Այսպիսի օրինակներ երանք թէ շատ քիչ լինէին, որ մենք կարողանայինք առանց ուշադրութեան անցնիլ եւ անվնաս դէպքեր համարելով ներողամիտ լինել. բայց ոչ, լուծութիւնը կամ տղիտութիւն է կամ կեղծաւորութիւն այնպիսի դէպքերու մէջ՝ երբ կարող ես մատնանիշ լինել համազգեացող թիւր ուղղութեան եւ պախարակելի անտարբերութեամբ « ինչիս պէտք է » ասելով կանցնիս կերթաս,

Այլ չգիտէ որ ընդհանրապէս մեր աղաները ու էֆէնտիները մէկ ժամանակ մինչեւ դետին կկոտարհէին իրենց համաստիճան օտարազգի պաշտօնատեարց առջեւ եւ նոյնը յետոյ կպահանջէին իրենց ստորադրեալ հալազգի եղբայրներէն. նոյնպէս անոնց բազմաթիւ զիջումներ կընէին նիւթապէս եւ քաղաքականապէս, իսկ իրենց համազգեաց ունեցածն ալ կյաւիշտակէին. ով կուրանայ որ այժմ ալ օտարազգի հաստատութեանց համար ռսկիներ անխնայ կթափեմք, իսկ մեր ազգային հիւանդանոցաց, դպրոցաց եւ եկեղեցեաց շինութեան համար յետին կոպէկը կզլանամք. միթէ առօրեայ փորձը չըվկայեր, որ մենք օտարազգի աղքատին հացով փողով կձամբեմք, իսկ մերայինները Ս.ստուծոյ զթութեանն ու ողորմութեանը կըյանձնեմք:

« ԲՆԷ ԶՆԷՆՔՆ » ԷՆՏ ԽՈՒՄՈՒ ՍԷՆԻՄԷ » խօսքերը մեր
Հայր մերը դարձած են, « ԷՆ ԶԷՄԷՆ ԴՆԷՂ » զգացումը
յատկուժիւն լինելու վերայ է մեր լուսնաորելոց, մա-
նաւանդ ազգութեան, ազգային դորձառնութեանց յա-
ռաջատութեան նկատմամբ։ որոց իրաւի ազգաւեր
լինելը այլ եւ այլ հեռաքնակ Հայոց կրօնական ու ազ-
գային յետախաղաց կենաց վերայ լրագրաց հաւատե-
լովը եւ մեր իսկ փորձառութեամբը ալին յայտնի կը-
փայլի։

Ահա այս ցաւալի ազգային անտարբերութիւնը մեր ազգայնոց ~~դէմքէ~~ տիտղոսին բովը յակամայից արժանագրել կուտայ ~~օրէնքէ~~ ւածականը, որոյ արատը սրբել կարող է յայսմհետէ ճշմարիտ լուսաւորեալ երիտասարդաց ազգասէր եւ կրօնասէր զգացմունքը. զգացումն՝ որ պիտի լինի յատկանիշ անոնց հայութեան ըստ ազգի եւ ըստ կրօնի, եւ յայնժամ միայն իրենց բարձր ուսումն ու արտասահման կրթութիւնը կրնայ զիրենք պիտանի անդամ ընել ազգի եւ եկեղեցւոյ:

Այս զգացումը կենդանի եւ մշտավառ պահեցին ի սրտի թարգմանիչ աշակերտները ի պանդխտութեան ի Զունաստան շէմս-առ-էն-է Էւրէի-է, եւ յետոյ այդպէս գեղեցիկ ու արդիւնաւոր դործադրութիւն մի շնորհեցին իրենց ամբարած բազմակողմանի լուսաւորութեանը՝ մեր ազգի գրականութիւնը կրօնական եւ պատմական գրութեանցով ճոխացնելով: Նոքա լաւ զիտցան նպաստել լուսաւորութեան ամբարածմանը Հայաստանի մէջ հանդերձ հաւատարիմ հպատակութեամբ առ իշխող պետութիւնս, ինչպէս պատմութիւնը մեզ կ'աւանդէ՝ մեծաւ իմաստութեամբ պահպանելով ընդ նմին ազգային կրօնն ու լեզուն:

Ուրեմն լուսաւորութիւնը անխոցեմութեան եւ մոլե-
ռանդութեան թշնամի եւ ազգաշէն խորհրդոց եւ
գործառնութեանց յաւէտ բարեկամ կ'անդիսանայ:

Ենք ազգի արդեան զրականութեան կամ ուսում-
նական եւ բարոյական կենաց համար նոր ոսկեղաբ
մարգարէանալու չէինք դանդաղիր, եթէ մեր բարձր-
ուսումն երկտասարդութիւնը հայկական լեզուի կանո-
նաւոր գիտութեամբ եւ ազգային զգացմամբ պարծիլ
կարողանար երբեմնի Յունաստան յուզարկուած ա-
շակերտաց նման. այնու ամենայնիւ չեմք կարող
ժխտել ուրիշ օգուտները այդ երկտասարդութեան

ազդիս լուսաւորութեան նկատմամբ, եթէ սիրալիր
կամք եւ յօժարութիւն ունենան ուշադրութիւն դար-
ժննելու ազդային գործոց կամ դպրոցաց վերայ:

Այն ցանկալի ոսկեդարուն Նորոգումեան հետամուտ է այժմ սուրբ Էջմիածնի ձեմարանն, ուր ինչպէս յայտնի է՝ հայկական հին լեզուն մեծաւ յաջողութեամբ կաւանդուի, յոյնպէս ռուսերէնն ու այլ կարեւոր առարկաներ. եւ եթէ հետզհետէ աւելի խնամք տարուի անոր լեզուադիտական եւ բարոյական կատարելագործութեանը, իրաւունք կունենամք այժմեան երջանիկ Հայրապետութիւնը հիմն եւ հեղինակ համարիլ վերանորոգումեան հայկական ոսկեդարուն, միանգամայն պատճառ եւ դատտիրարկ յապաղային ի ճանաչումն կրօնական եւ ազգային պարտուց մերոց, եւս եւ պարտուց հաւատարիմ հպատակութեան առ բարեխնամ պետութիւնս, որոց վաղ ընդ փոյթ իրագործութիւնը ի սրտէ ցանկացող է ազգի անճնուէր ծառայ

2 3 4 5 6 7 8.

